

SİVAS EVLERİ

N. Burhan BİLGET

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI/1403
Tanıtma Eserleri Dizisi/45

SİVAS EVLERİ

N. Burhan BİLGET

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın
30.3.1193 tarih ve 928. 1- 680 sayılı makam
onayı gereğince ikinci defa 7.000 adet bastırılmıştır.

Mas Matbaası / 1993 ANKARA

1990 'lı yıllar yalnız Türkiye toplumunda değil, tüm dünya coğrafyasında da ilginç oluşumların ve onlara bağlı gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde Bakanlığımın politikasının özünü demokratikleşme çabalarının toplumumuzda yaygınlaştırılması oluşturmaktadır. Çoğulcu, katılımcı, çağı yakalamış insanların ürünleri ile bütünleşmiş bir kültür politikası temellendirilmesi amaçlanmıştır.

İnsanlığın geçirdiği büyük dönüşümlerin ve değerlerin arkasındaki kavramlar " Kitap" ve "Okumak" tır. Ne görselliğin gücü, ne de iletişimin durmak bilmeyen teknolojik gelişmeleri, bu iki kavramın insanlara özgü haz duygusu nedeniyle hiçbir zaman önemini yitirtemeyecek , özelliği ve önemi dünya durdukça sürüp gidecektir.

İnsanlar günlük yaşama biçimleri, dünyadaki olumlu olumsuz gelişmeler, etkileşimler, olaylar, üzüntüler ve sevinçler içinde düşünce üretip kendilerini yenileyecekler ve bu çabadan da hiçbir zaman vazgeçmeyeceklerdir.

Bütün bu somut gerçeklerin yanında, karşımızda fazla değiştiğini söyleyemeyeceğimiz diğer bir somut gerçek var. O da az okuyan bir toplum oluşumuz. 1992'yi KİTAP ve OKUMA yılı ilan ederek bu sorunun altında yatan nedenleri araştırmak , çözüm yolları aramak, etkinlikler yapmak, okuma konusunu gündemde tutmak çabası içinde geçirdik. Kampanyalar yaptık, yarışmalar düzenledik, kitaplarımızı ücretsiz verdik, tüm bu etkinliklerimizi yine sürdüreceğiz.

1993 yılında "KİTAP SATIN ALIN.. AYDINLANIN" diyerek ikinci adımımızı atıyoruz. Yine kampanyalar, yarışmalar yoluyla insanımızı kitaba ve kitap almaya yönlendirmek amacındayız.

Geniş ufukları olan, düşünen, düşündüğünü açıklayan, görsel iletişim araçlarının verdikleriyle yetinmeyen, kültürlü insanların yaşadığı özgür ve demokratik ortamı olan, geleceğin 2000'li yılların Türkiye'si için bu kavramların yerleştirilmesi çok önemli. Bunun sonunda kitabı isteme, sahip olma ve bundan haz duyma duygusunun yaygınlaştığı insanların Türkiye'si, okuyan, yazan Türkiye , düşünenlerin gerçekleştiği Türkiye olacaktır.

Bakanlığımız tüm bunların gerek çalışmaları sırasındaki değerlendirmeleri gerek toplumun okuyan kitlesinin yaptırımı sonucu kitap baskı sayılarını Türkiye'nin her köşesinden istemin yoğunlaşması nedeniyle, kitap isteklisi insanımıza bir parçacık da olsa yardımcı olabilmek amacıyla yüksek tutulacaktır.

Toplumsal düşünce birikimimizi oluşturan , bu arada da ulusal kültürümüze katkıda bulunmuş olan ve fakat özel yayınevleri tarafından yayınlanmasında bilinen güçlükleri yaşayan kitapları yayınlamaya devam edeceğiz. Böylece, ulusal kültür birikimimizi yalnızca bir koruma mantığıyla değil, günümüz gereksinimlerini karşılayacak bir yaklaşımla ele almış olacağız.

Okumak ve yazmak, insanların insanca duygularının, kendi kendisiyle yalnız kalabildiği tad alma ve haz duyma anlarının yaşandığı tek alandır. İnsanlar yaşanan bu anlarının sonucunda dünyamızı süsleyen fikir ürünlerini ortaya koyuyor, yetenekli kişiler ortaya çıkıyor, hepimizin, ülkemizin, giderek dünyamızın malı oluyor.

Bu gerçek ve bilinç içinde kitap ve okuma somutunda başlattığımız girişimlerimizi 1993'te yine gündeme getiriyor "KİTAP SATIN ALIN... AYDINLANIN " diyoruz.

Çoğulcu, katılımcı, demokratik yapılı, çağını yakalamış, ona içerden bakan kuşaklar olarak yetişmemizin gerçeği bu diyorum ve buna içtenlikle inanıyorum.

D. Fikri SAĞLAR
Kültür Bakanı

Ö N S Ö Z

Selçukluların Orta Anadolu'daki önemli bir kenti, Osmanlıların eyalet merkezi olan Sivas, eski şehir dokusunu günümüze kadar ne yazık ki koruyamamıştır.

Planlaması, malzemesi ve tezyinatıyla önemli olan Sivas evlerinden günümüze çok az örnekler kalmıştır. Zamanın yıpratıcılığına bir de umursamazlık eklenince bu çok çarpıcı kültür mirasımız yok olma noktasına gelmiştir.

Dileğimiz hiç olmazsa bu kitaptaki evlerin kurtarılmasıdır.

Araştırmalarımız sırasında evlerinde inceleme yapma fırsatını veren evsahiplerine, çizimleri yapan Yaşar Serin'e, fotoğrafları çeken Ahmet Çolakoğlu'na teşekkür ederim.

N. Burhan BİLGET

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ / 1

I — KATALOGLAMA / 3

- 1 - Hasan Başegmez Evi / 3
- 2 - Abdi Başara Evi / 14
- 3 - Mütevellioğlu Mesrur Başara Evi / 21
- 4 - Feridun Kangal Konağı / 27
- 5 - Akaylar Konağı / 38

II — SİVAS EVLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE TÜRK EV MİMARİSİ İÇİNDEKİ YERİ / 45

- 1 - Sivas Evlerinin Gelişimi / 45
- 2 - Plan Tipleri / 47
- 3 - Malzeme Teknik / 51
- 4 - Cephe Düzenlemesi / 53
- 5 - Saçak ve Çatı Biçimi / 58
- 6 - Tezyinat / 60

III — TARİHLENDİRME / 62

- SONUÇ / 64
- SİVAS'TAKİ ESKİ EVLERİN LİSTESİ / 65
- SONSÖZ / 68
- RESİM LİSTESİ / 69
- PLAN LİSTESİ / 69
- ÇİZİM LİSTESİ / 70
- BİBLİYOGRAFYA / 71

GİRİŞ

Anadolu'da ürettiğimiz sivil mimari eserlerimiz içinde en önemlilerinden birisi de evlerimizdir.

Bugünkü yapılanmanın çarpıklığını gördükçe eski evlerimizin ve bu evleri barındıran mahallelerin karakteristikleri bugünkü mimari ve şehircilik anlayışına uyumsuzlukları gün geçtikçe daha açık bir şekilde belirlemektedir.

Eski evlerin bahçe içinde yerleştirilmesi mahalleleri, dolayısıyla şehirlerimizi geniş alanlara yaymıştır. Bu bakımdan Türk şehirleri daima bir bahçe şehri karakteri taşımıştır. Evler bu yeşillik içinde kaybolurken dini yapıların minareleri, kubbeleri, mezarlıkları ve bunları saran ulu çınarlarla, selvilerle şehirlerimiz unutulmaz bir güzelliği yüzyıllarca sergilemişlerdir.

Şehir dokularını oluşturan bu güzellikler sanayileşmenin doğurduğu, köyden kente göç başta olmak üzere özellikle son otuz yıldaki nüfus patlaması en büyük tahribatını, eski evlerimizde yapmıştır. Bunun sonucu olarak da özellikle (ataerkil) aile düzeni bozulmuş, bu düzene göre planlanan evler de fonksiyonları yitirmiştir. Bir de buna tarihi miraslarımıza sahip çıkma bilincinin geniş halk kitlelerine kazandırılması bu büyük tahribatı olabildiğince hızlandırmıştır.

Sonuçta bu evler ya bir müteahhitin kat karşılığı yıkımına uğramış veya bakımsızlık sonucu çürükçüde son bulmuştur.

Ayrıca görülmüştür ki, ev sahiplerinin onayı alınmadan eski eser olarak tescil edilen evlerin %95'i zaman içerisinde yok edilmiştir. Çünkü bu büyük evler artık sahiplerine yük olmuştur.

Eski evlerimizin yok olmasını kamu ve özel kuruluşların yapacağı kamulaştırma önlerdi. Ne yazık ki bu konuda biraz geç kalınmıştır. Ama konu hâlâ gündemdedir.

Sivas'ın özellikle 19 yy. ikinci yarısından itibaren yükselen evleri gerçekten birer anıttır. Haremlik-Selamlık düzeni, avlunun fonksiyonuna uygun bir biçimde düzenlenişi gibi evle beraber bütünü oluşturan parçaların en ufak ayrıntısına kadar yerli yerine yerleştirildiğini görmekteyiz. Ev içi düzeni de buna bağlı kalınca ahenkli ve asırlarca süren bu uyum ortaya çıkmaktadır.

Bu kitapta Sivas'taki beş evi yayın yoluyla tanıtmaya çalıştığımızı belirtmek isteriz. İlk defa bu evlerin planları ve fotoğrafları yayımlanmaktadır. Sevindirici olan bu konuda fazla geç kalınmamış olmasıdır.

Sivas'ta eski eser olarak tescil edilmiş evlerin listelerini de vermekteyiz yalnız, bu evlerin tek tek ilerde inceleneceği umudumuzu muhafaza etmekteyiz.

Yüzyılların birikimi olan bu büyük kültür mirasımıza daha etkin bir şekilde sahip çıkılması en büyük arzumuz, dileğimizdir.

I — KATALOGLAMA

1. HASAN BAŞEĞMEZ EVİ :

Ali Baba Mahallesi, Ali Baba Camii Alt Sokak No: 3

Basık çift kanatlı kapı ile batı yönünden sal taşı döşemeli avluya, avludan yine çift kanatlı kapı ile kuzey yönünden eve girilir. Ev kuzey-güney doğrultuda bir dikdörtgen şeklindedir. Tek katlıdır (1. Plan - 1. Resim).

Salondan ikiye bölünmüş evin, kalan kısımları duvarla kapatılmış ve salon duvarının altına destek verilerek bugüne kadar getirilebilmiştir. Halen yarım salonu alt ve üst katta üçer odası kalmıştır.

İnşa malzemesi, ahşap karkas arası kerpiç dolgu olan ev, iki yüzölçü iç sofalı plan tipi gösterir.

İç süslemesi önemlidir.

Odalar; ocaklık, yüklük ve dolap gibi Türk odasının temel unsurlarına sahiptir. Pencerelemeler farklılık gösterir. Üst kat pencereleri ahşap sövelidir ve avluya bakan yöndeki pencereler kepenklidir, kepenkler aynalı üç bölmelidir birbirine demir halka ile tutturulmuştur (2. Resim).

Birinci kata sofadan sahanlıklı merdivenle çıkılır, sahanlık küçük bir pencere ile aydınlatılmıştır.

Evin özellikle birinci katında kuzey-batı yönündeki avluya bakan baş odasının süslemesi zengindir. Odada batı du-

varının ortasında oturtulmuş bir ocak vardır. Davlumbaz üzeri alçıdan bitki motifleri ile süslenmiştir (3. Resim). Yanları mermer korkulukludur. Ocak yanında simetrik iki pencere bulunur. Odanın sekisi avluya bakar, oda girişinin simetrisinde kalır (4. Resim) ve ahşap korkulukludur. Seki eni kadar kısım oda girişine kadar korkulukla ayrılmıştır. Bu hizmetkârın hizmet alanıdır. Odanın diğer duvarı boydan boya yüklük ve dolapla kaplanmıştır. Dolaplardan birisinin karşılıklı kapakları açılınca yan odaya geçiş sağlanır, kapaklardan birisi kapanınca dolap olur (5. Resim).

Odanın tavanı üç bölmeli ahşap süslemelidir, orta kısım göbeklidir. Göbekten kenarlara doğru üçgenler yan yana dizilmiştir. İçlerine baklava dilimleri yerleştirilmiştir, çıtakâri zengin bir süsleme sergiler (6. Resim). İki yan bölümü dikdörtgen şeklindedir (7. Resim).

Salonda cevizlik denen seki vardır (8. Resim).

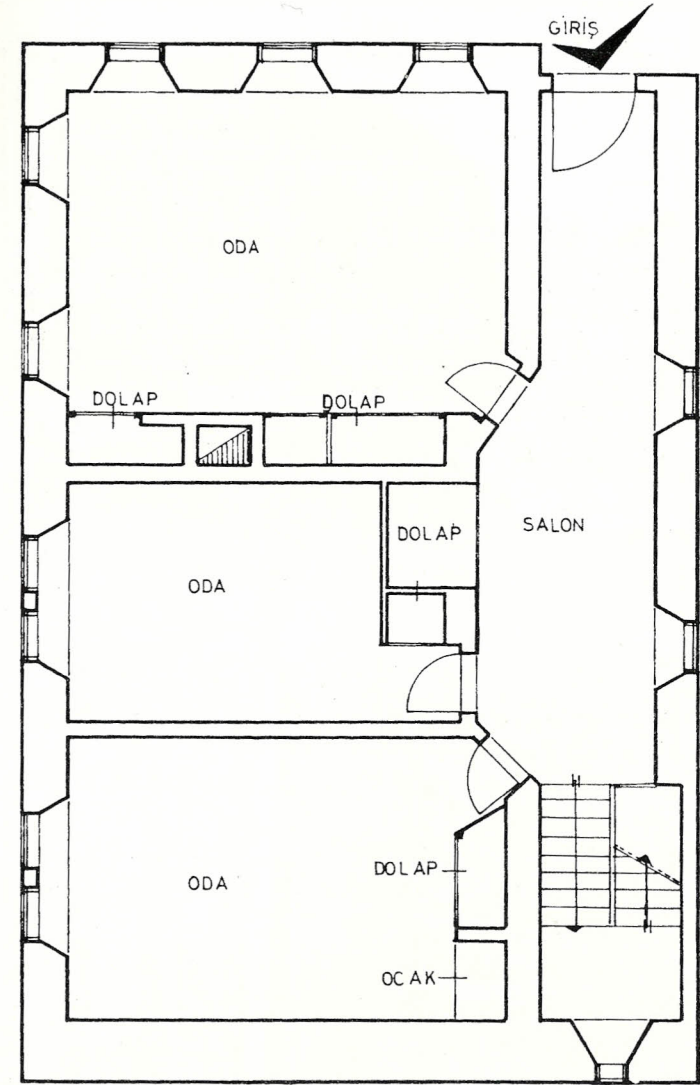
Mutfak olarak kullanılan odada dolaplar ve güney duvarında mermer korkuluklu ocak vardır. Ocağın davlumbazı alçı, bitki motifleri ile süslemelidir (9. Resim). Süpürgeliğe paralel uzanan silahlık odayı çepeçevre sarar (10. Resim).

Alt kat odalarının pencereleri her yönde içeri doğru genişletilerek meyillendirilmiştir. Bu nedenle odaya ışığın daha bol girmesi sağlanmıştır.

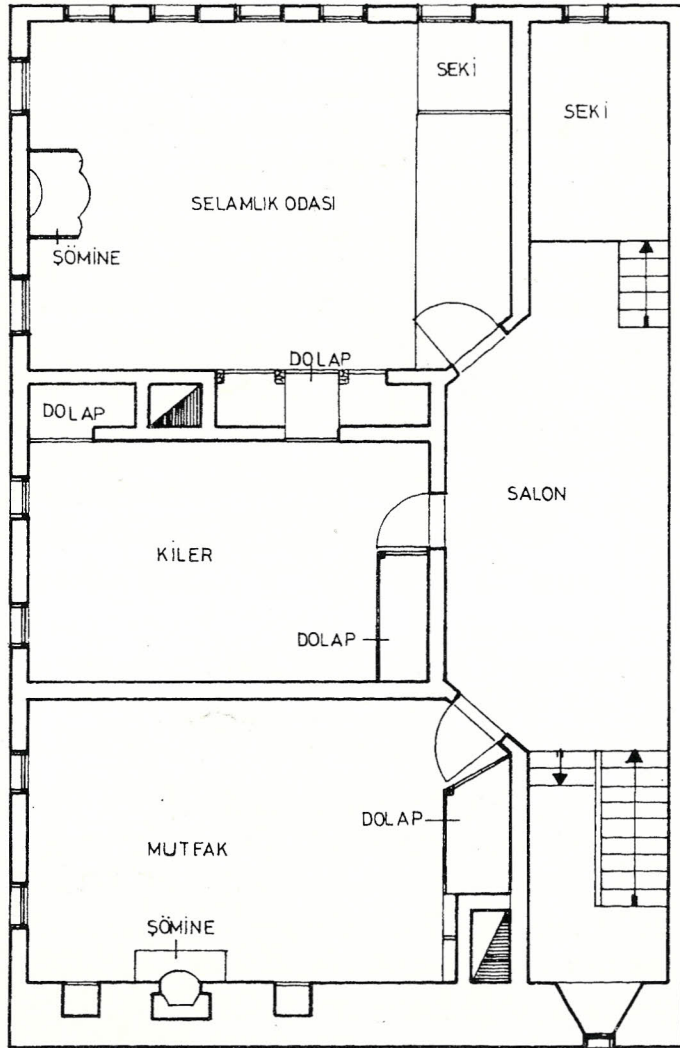
Odaların iç düzenlemelerinde fazla bir değişiklik görülmez. Saksılık ve lambalıklar, alçı süslemeli olarak yapılmıştır.

Evin içerisi kırıktı kireç sıva, dışarısı kerpiç üzeri çamur sıvadır. Beşik çatı; alaturka kiremit ve saca kapatılmıştır.

Tarihlendirmeler, tarihlendirme bölümünde verilecektir.

Plan 1 - Hasan Başegmez Evi, zemin kat

Plan 1.a - Hasan Başeğmez Evi, birinci kat

Resim 1 - Hasan Başeğmez Evi

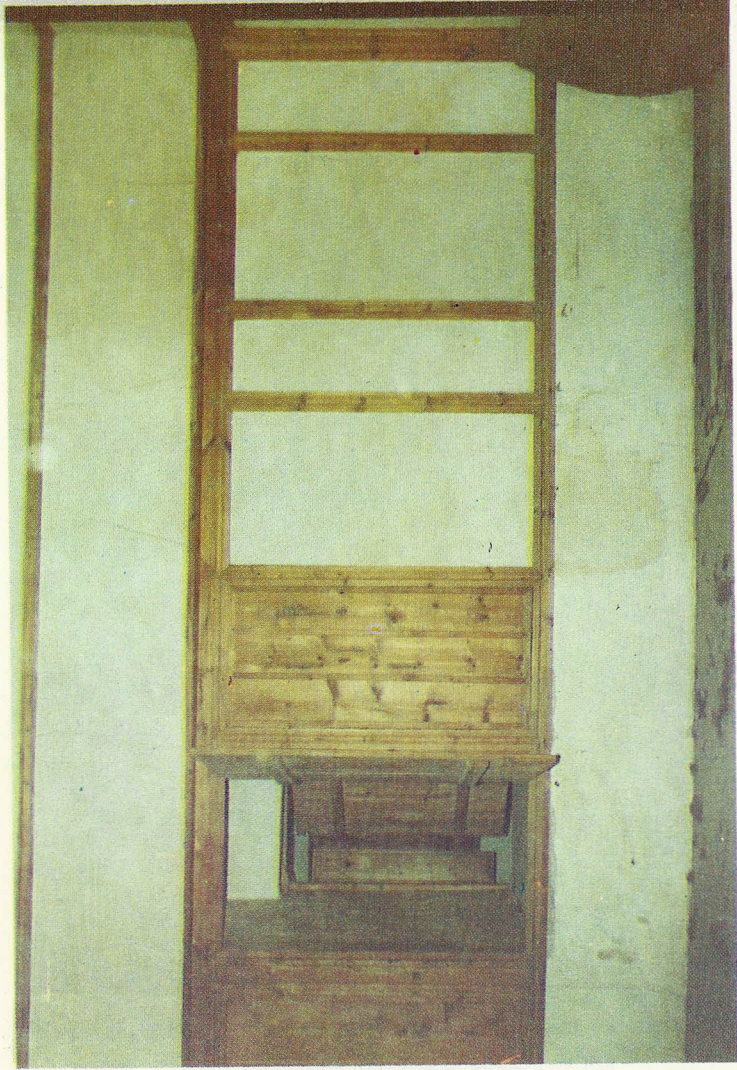
Resim 2 - Hasan Başeğmez Evi

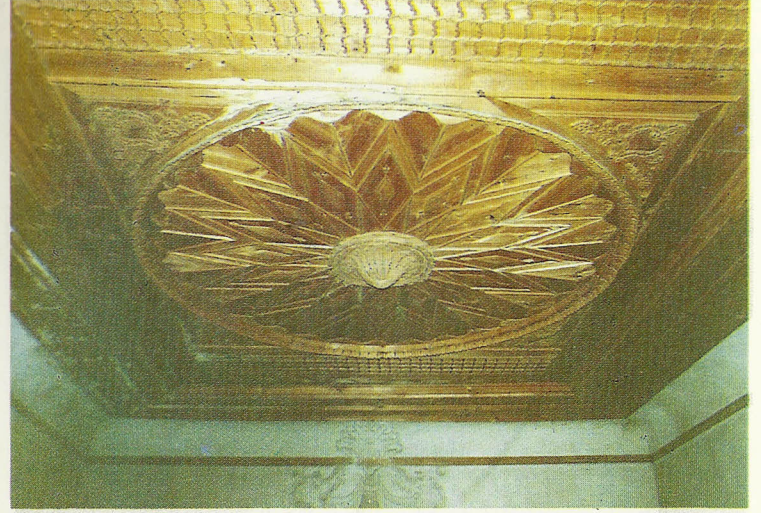
Resim 3 - Hasan Başeğmez Evi

Resim 4 - Hasan Başeğmez Evi

Resim 5 - Hasan Başığmez Evi

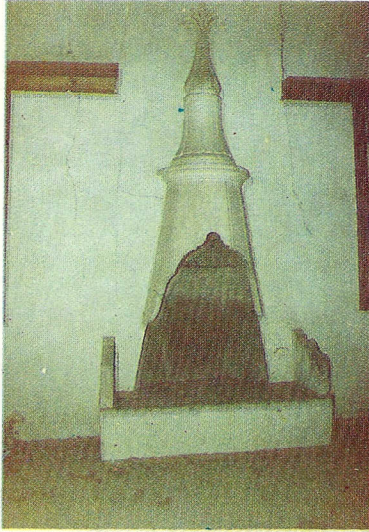
Resim 6 - Hasan Başığmez Evi

Resim 7 - Hasan Başığmez Evi

Resim 8 - Hasan Başığmez Evi

Resim 9 - Hasan Başığmez Evi

Resim 10 - Hasan Başığmez Evi

2. ABDİ BAŞARA EVİ :

Selçuk Mahallesi, Uzun Yol No: 5

Zemin katındaki onarımlara ve değişikliğine rağmen günümüze kadar gelebilen bir evdir (11. Resim, 1. Şekil). Üç tarafı odalı, dış sofalı plan tipi gösterir (2. Plan).

Tek katlıdır. İnşa malzemesi, taş temel üzerine ahşap çatkı arası kerpiç dolgudur, içerisi ve dışarısı kireç sıvalıdır. (12. Resim)

Haremlik ve iş evi kısmı yıkılmıştır. Evin asıl önemli kısmı birinci katıdır. Bu kata dik merdivenlerle girilir (13. Resim).

Salonun yanlarına dizilen odalardan en önemlisi güney-batı yönünde, köşedeki baş odadır. Baş oda papuçluk kısmının ahşap sütunları birbirine ahşap kemerle bağlıdır (14. Resim). İnce bir ahşap işçiliği görülür. Sütun başlıklarında kabartma çiçek motifleri vazoların içerisinden çıkar. Yeşile boyatılarak güzelliğini büyük ölçüde bugün yitirmiştir (15. Resim).

Kare şeklindeki tavan "S"lerle küçük kareciklere bölünmüştür. Ortada yuvarlak göbek vardır (16. Resim). Tavanın köşeleri üçgen sahalara ayrılmıştır. İçerisi süslemelidir (17. Resim). Tavan ve sütunlar bir bütün teşkil eder.

Salon ve oda tavanlarında sade bir süsleme görülür.

Odaların yüklük ve dolap kapaklarında ahşap işçiliği dikkat çeker. Ayrıca oda duvarlarında lâmbalıklar ve çiçeklik nişleri de alçı süslemelidir.

Evin batı yönündeki pencereleri kepenkli, güney yönündeki pencereleri gömmelidir. Diğer yöndeki pencereler üç bölmeli klasik türdendir.

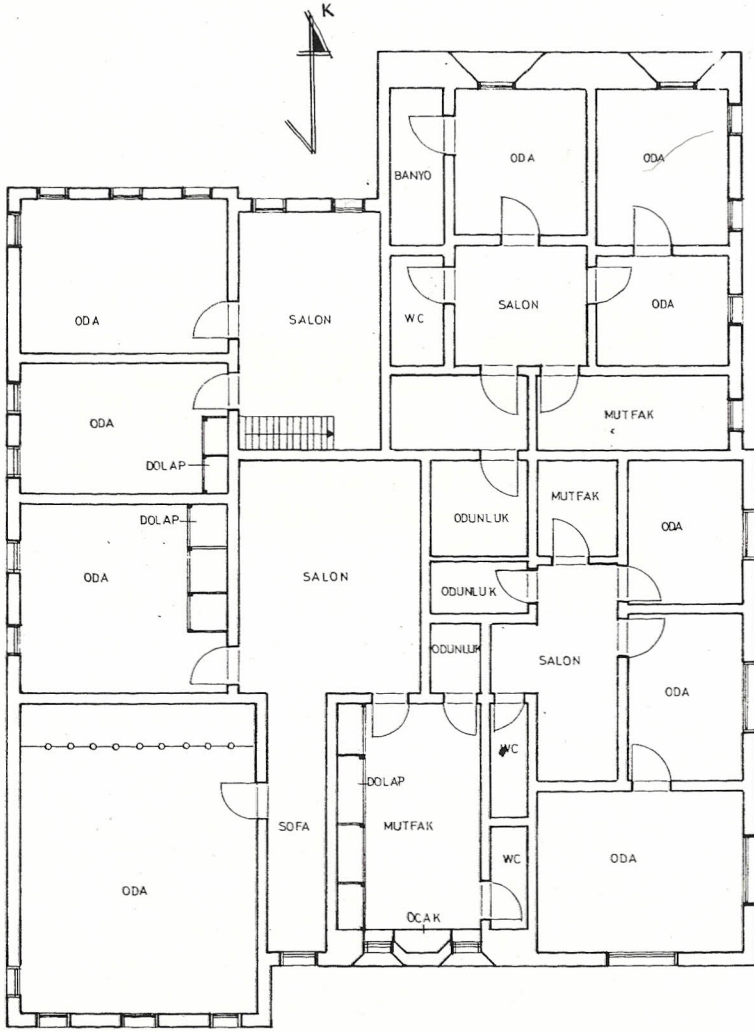
Saçak düzeni her cephede (geniş) yayvandır (18. Resim). Ahşap kaplanmıştır. Kıрма çatı alaturka kiremitle kaplıdır.

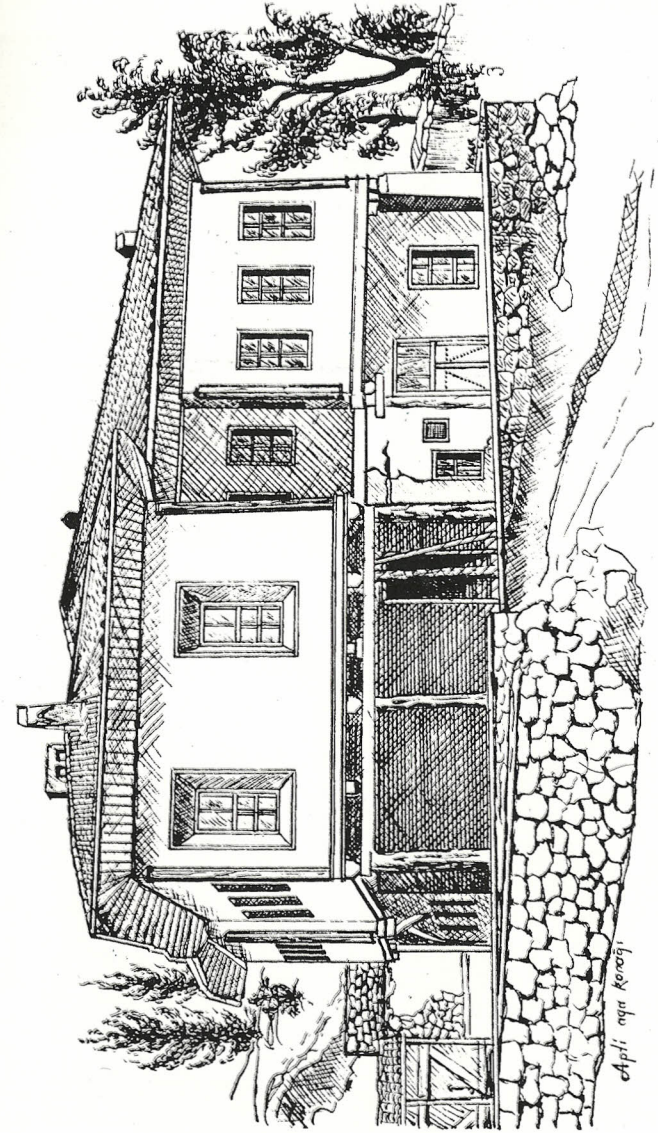
Resim 11 - Abdi Başara Evi

Resim 12 - Abdi Başara Evi

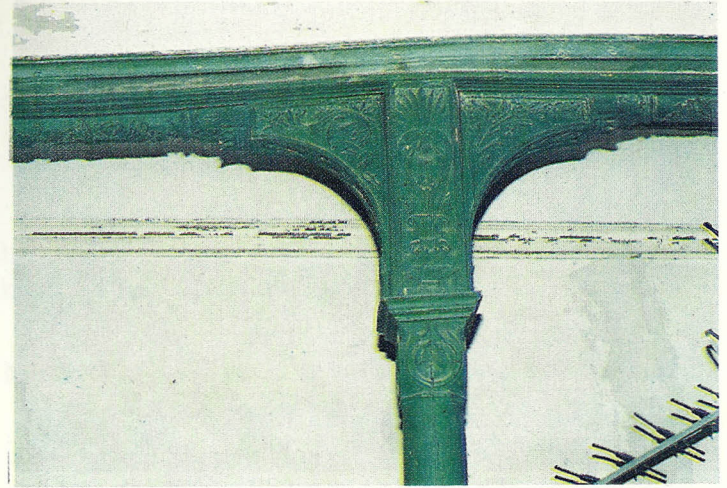
Plan 2 - Abdi Başara Evi, birinci kat

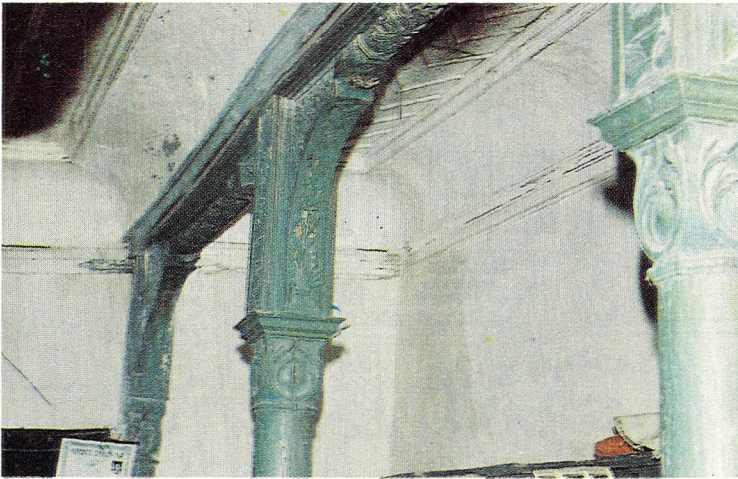
Cizim 1 - Abdi Başara Evi

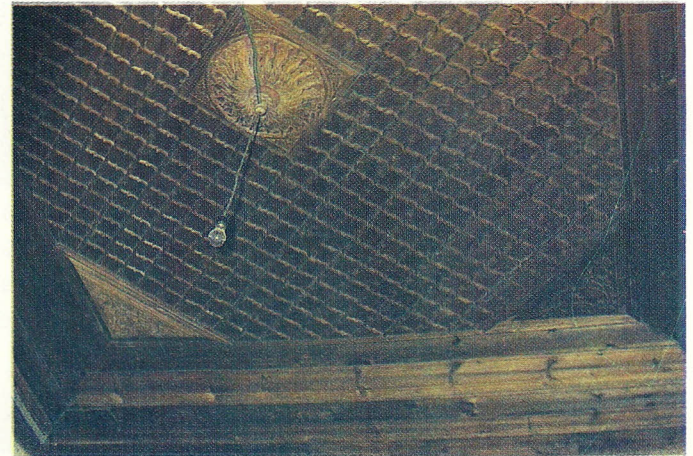
Resim 13 - Abdi Başara Evi

Resim 15 - Abdi Başara Evi

Resim 14 - Abdi Başara Evi

Resim 16 - Abdi Başara Evi

Resim 17 - Abdi Başara Evi

Resim 18 - Abdi Başara Evi

3. MÜTEVELLİOĞLU MESRUR BAŞARA EVİ :

Haremlik ve selamlık düzenini koruyan Sivas'taki önemli evlerden birisidir (19. Resim - 2. Şekil). Malzeme, ahşap karkas kerpiç dolgudur.

Bodrum, zemin kat ve köşk kısmından oluşur. Cephesi batıya bakar, iki yüzlü iç sofalı plan tipi gösterir. (3. Plan)

Çift kanatlı büyük kapı ile sal taşı döşemeli avluya, avludan beşer basamaklı taş merdivenlerle birbirine simetrik iki ayrı kapıdan haremlik ve selamlığa girilir. İki merdiven arasına duvar yapılmıştır. Duvar yüksekliği evin saçağına kadar uzanır. (20. Resim).

Çifte girişin solundan iki kanatlı kapı selamlık bölümünün girişidir (21. Resim). Giriş önce bir holdür, buradan sofaya geçilir. Sofanın solunda avluya ve sokağa üçer penceresi olan büyük selamlık odası vardır. Odada süsleme yoktur. Selamlık odasının bitişiğinde küçük kahve odası bulunur. Batı duvarında ocak nişi vardır. Diğer duvarlardaki çeşitli boydaki terekli dolaplar çok kullanma amaçlıdır. Kahve odasından bir küçük iç kapı ile kilere geçilir. Kilerin ayrıca sofaya kapısı vardır. Bu yöndeki son oda arka bahçeye ve sokağa bakar. Sofa girişinin karşısındaki çift kanatlı kapı arka bahçeye açılır.

Sofadan haremlik kısmına da bir ara kapı ile geçilebilir.

Girişteki diğer kapı haremlik kısmının girişidir (22. Resim). Selamlığa benzer girişin sağındaki oda haremlik odasıdır. Odada süsleme unsuru yoktur. Bu odanın bitişiğinde

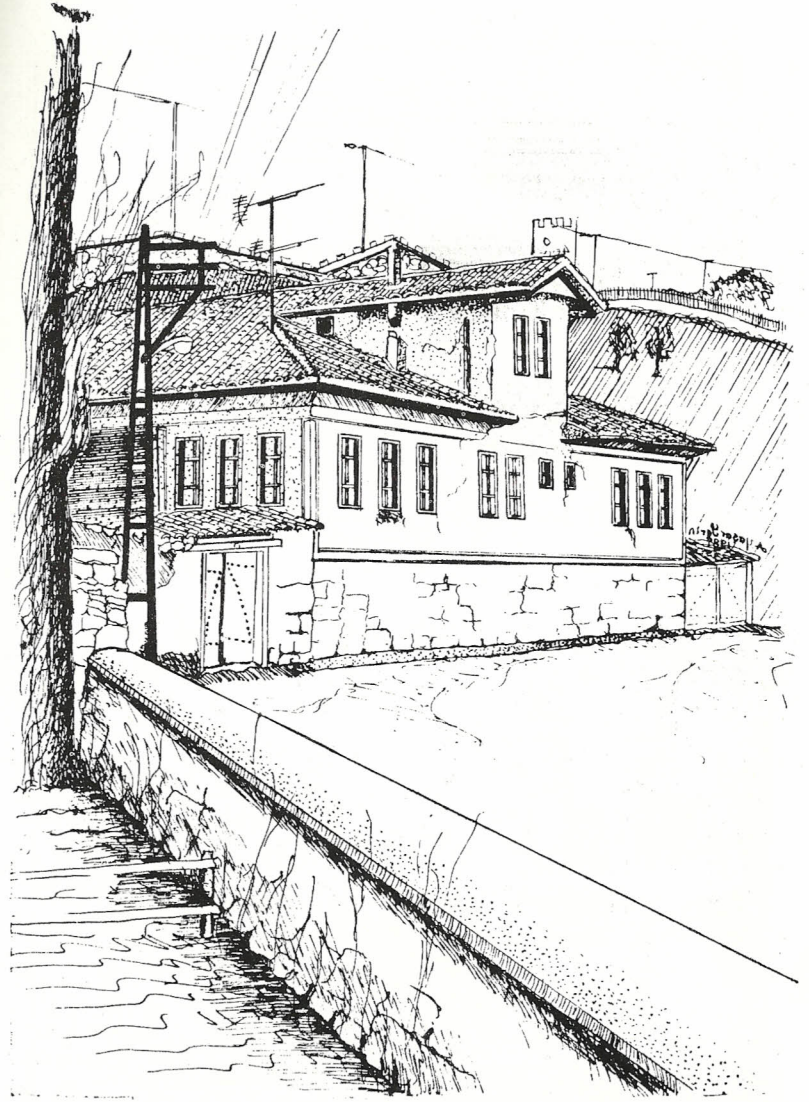
ocaklı büyük mutfak yer alır. Bu sırada, son oda bugün bozulmuş banyo ve hela olarak kullanılmaktadır.

Haremlik dar koridorundan tek kanatlı kapı ile evin köşk kısmına çıkılır. Küçük bir holden köşk odasına geçilir. Holdeki karşılıklı iki kapı çatı aralıklarına açılır.

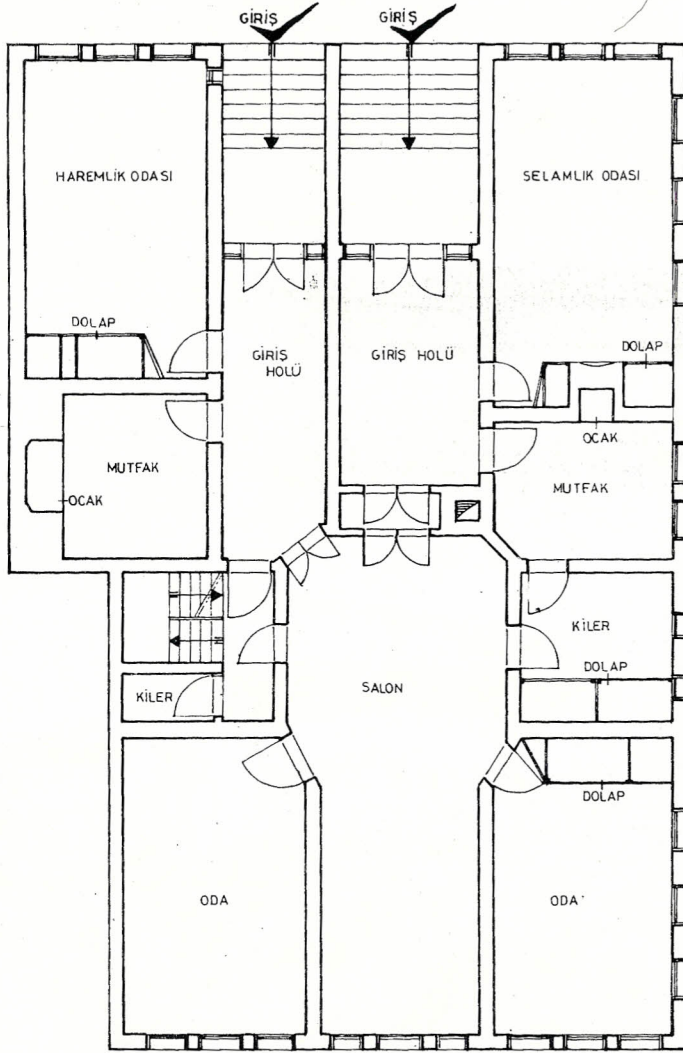
Köşk kısmı beşik tonozla örtülüdür. Çatı tamamen oluklu alaturka kiremitle kaplanmıştır.

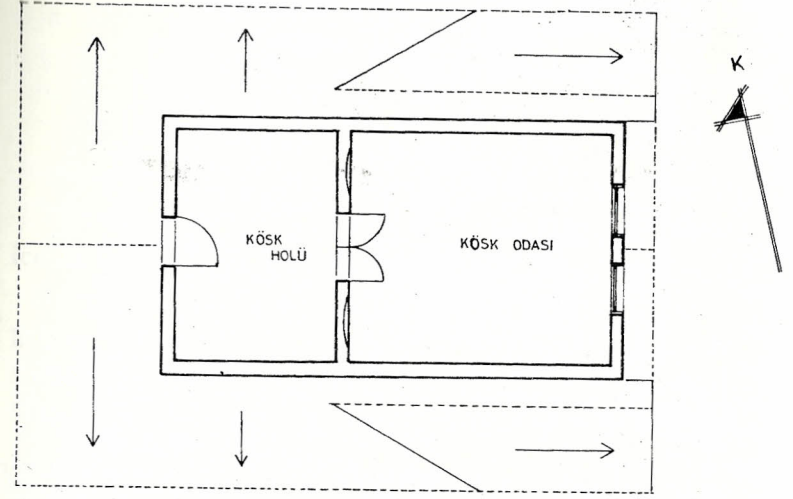
Resim 19 - Mütevellioglu Mesrurun Evi

Çizim 2 - Mütevellioglu Mesrur Evi

Plan 3 - Mütevellioglu Mesrur Evi, zemin kat

Plan 3-a Mütevellioglu Mesrur Evi, köşkü

Resim 20 - Mütevellioglu Mesrurun Evi

Resim 21 - Mütevellioğlu Mesrurun Evi

Resim 22 - Mütevellioğlu Mesrurun Evi

4. FERİDUN KANGAL KONAĞI :

Nalbantlarbaşı Mahallesi, No : 12/A

Sivas'ta sağlam durumda olan ve günümüze kadar gelen en önemli konaktır (23. Resim - 3. Şekil).

Taş bodrum, üzeri zemin ve birinci kat olmak üzere iki katlıdır. Malzemesi ahşap çatkı arası kerpiç dolgudur. Alaturka kiremit kaplı, kırma çatı ile örtülüdür. (24. Resim - 4. Plan)

Konağın güney yönündeki kapısından haremlik kısmına, kuzey yönündeki kapısından selamlık kısmının avlusuna girilir. Selamlık ana kapısı caddeye, haremlik kapısı arka so-kağa açılır.

Haremliğe taş basamaklı merdivenlerle çıkılır. İki kanatlı kapı ile haremliğin holüne oradan küçük sofaya geçilir. Sofaya dört oda kapısı açılır. Odaların bazılarında yüklük ve dolap vardır. Çiçeklik nişleri ve lâmbalık çıkıntılarından başka önemli bir süsleme yoktur. Üç tarafı odalı, dış sofalı plan tipi gösterir. Sofadan tek kanatlı kapı ile birinci kata çıkılır. Merdivenler korkulukludur (25. Resim). Zemin kat düzeni burada da görülür. Yalnız güneye bakan büyük oda haremlik odasıdır. Haremlik odasının süslemesi önemlidir. Alçıdan yapılmış altın yaldız süslemeli, göbekli çok güzel bir tavanı (26. Resim), tavanı çepeçevre dolaşan geniş bir çiçek motifinden bordürü vardır. Tavan ile duvarı birleştiren iç bükey kısımda kalem işi kâse içinde meyve resimleri vardır. Oda

girişinin sağ ve solunda birer niş bulunur. Nişlerin içi bitki motifleri ile bezenmiştir. Bunlar kabartma olarak alçıdan yapılmıştır. Nişin kenarlarındaki ince sütunlarda birer lâmbalık bulunur (27. Resim).

Selamlık bölümü zemin katı, üç tarafı odalı dış sofalı plan tipi gösterir. Bütün odalar sofaya açılır. Odalar geniş, bol pencerele aydınlıktır.

Baş odaya çift kanatlı kapı ile girilir. Odanın ahşap tavanı üç bölümdür. Orta kısım göbeklidir. 15 dilim sivri üçgenler daireyi tamamlar, dilimlerin içinde baklava şekilleri, köşelerde üçgenlerin içi kabartma süslemelidir (28. Resim). Kenar suları ince uzundur.

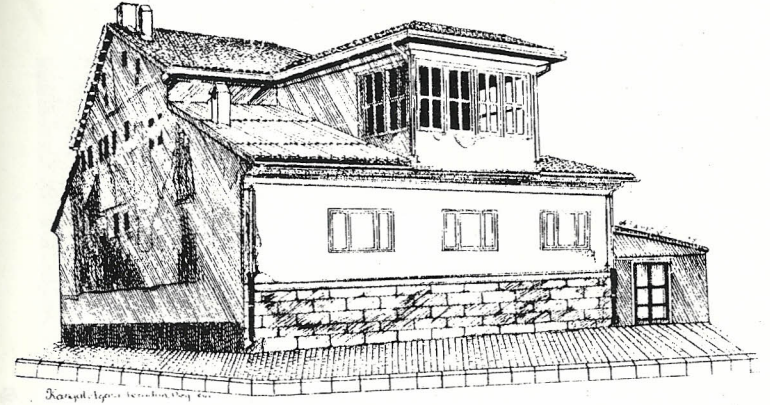
Sofadan yayvan merdivenlerle birinci kata çıkılır. Bu katın en büyük özelliği zemin kattaki baş odanın üstünde bulunan odadır. Altın yaldız ve kalem işi ile süslenmiş muhteşem göbekli tavan ve odanın diğer duvarları ince, zarif ve çok güzel bir zerafeti sergiler (29. Resim).

Oda girişinin sağ ve solunda alçı süslemeli niş, nişlerin yanlarında çifte sütunlu kabartmalar bulunur (30 ve 31. Resim). Kabartmalar altın yaldızlıdır, nişlerin içindeki çiçeklikler vazo şeklindedir. Oda giriş kapısının üstündeki madalyonun etrafını kabartma olarak altın yaldızlı çiçek motifi çevreler (32. Resim). Tavan köşelerindeki üçgenlerin içini bu motifin benzerleri süsler (33. Resim).

Bu kattaki diğer odalarda süsleme yoktur.

Bu konak her yönüyle klasik bir Türk evidir. Sağlamdır bugün kullanılmaktadır. Mutlaka yaşatılması gereklidir.

Yapılış tarihinin (1877) belirtilen kitabesi evin cephesinin sağ üst köşesindedir (34. Resim).

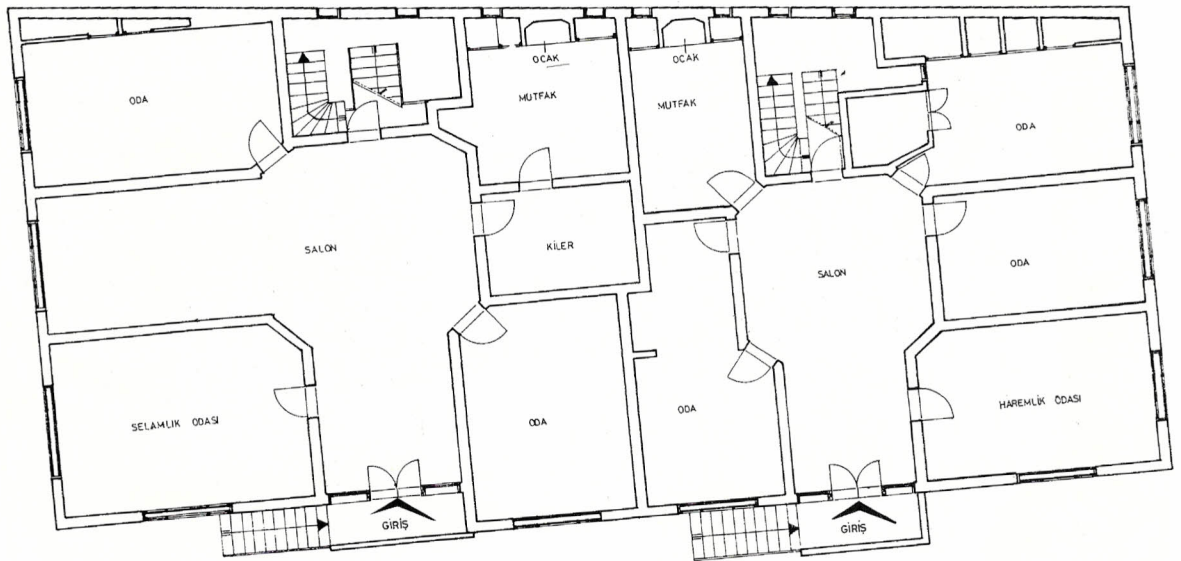
Çizim 3 - Feridun Kangal Konağı

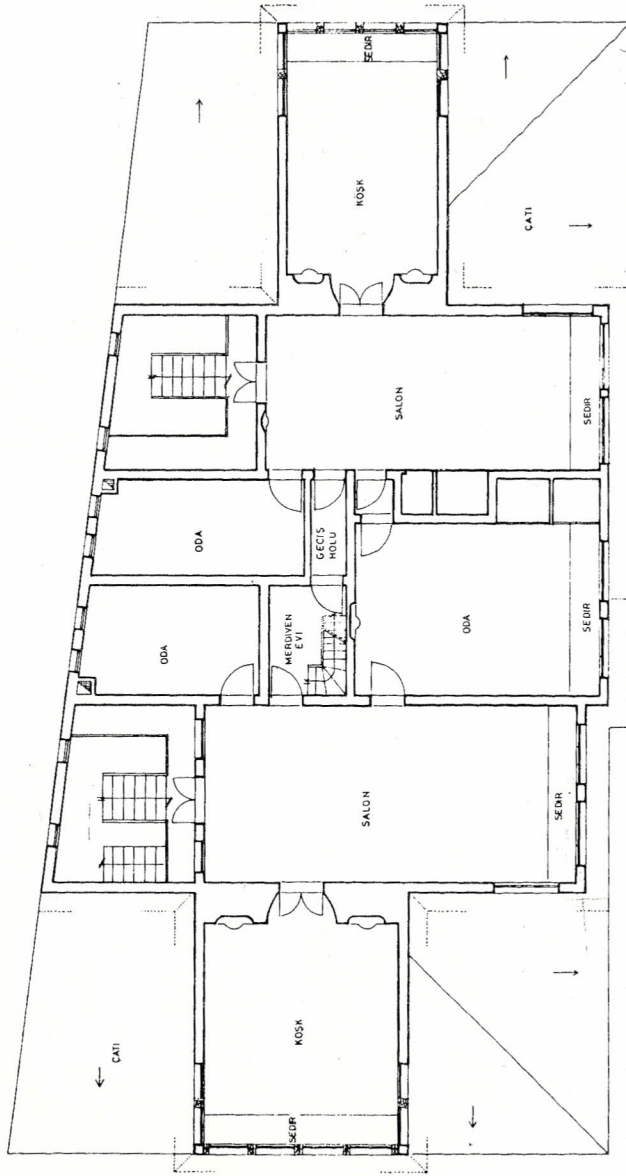
Resim 23 - Feridun Kangal Konağı

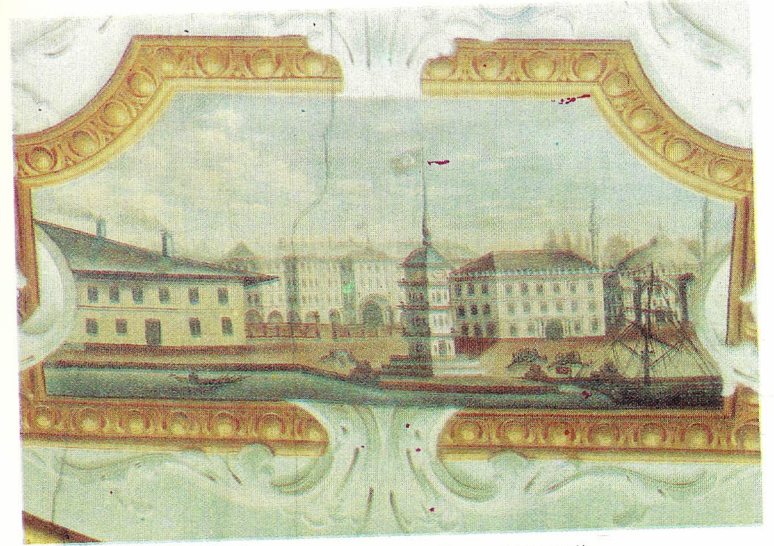
Resim 24 - Feridun Kangal Konağı

Plan 4 - Feridun Kangal Konağı, zemin kat

Plan 4-a Feridun Kangal Konağı, birinci kat

Resim 25 - Feridun Kangal Konağı

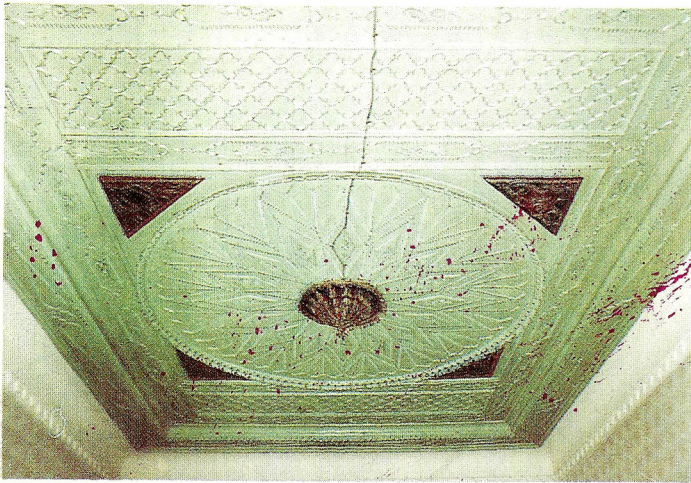
Resim 26 - Feridun Kangal Konağı

Resim 27 - Feridun Kangal Konağı

Resim 29 - Feridun Kangal Konağı

Resim 28 - Feridun Kangal Konağı

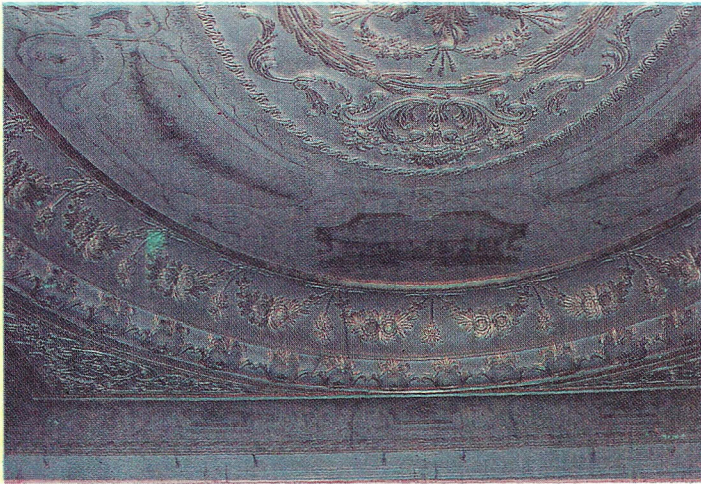
Resim 30 - Feridun Kangal Konağı

Resim 31 - Feridun Kangal Konağı

Resim 33 - Feridun Kangal Konağı

Resim 32 - Feridun Kangal Konağı

Resim 34 - Feridun Kangal Konağı

5. AKAYLAR KONAĞI :

Kaleardı Mahallesi, Gök Medrese Yanı, No : 3

Cephesi batıya bakan kareye yakın bir plan üzerine oturan konak, kesme taş temeller üzerine ahşap çatkı arası kerpiç dolgu ile yapılmış, iki katlıdır (35. Resim - 4. Şekil).

Konağın avlusundaki fırın evi, ahır, çeşme ve hela bugün yoktur.

Her cephesi bol pencerelidir (5. Plan).

Güney yönündeki çift kanatlı kapı ile sal taşı döşemeli avluya girilir (36. Resim). Bu avluya bir giriş de doğudaki tek kanatlı kapıdan olmaktadır. Konağa batı yönündeki çift kanatlı kapıdan girilir. Giriş holünden mutfığa ve mutfığa bağlı olarak konulan kiler bugün bozulmuştur. Diğer oda ise odunluk haline getirilmiştir.

Birinci kat giriş kapısı üzerinde köşk halinde, ikinci kat ise her cephede tümenden çıkmalıdır. Çıkmalar kat girişlerinin uzatılması ile olmuştur. Zemin katta süsleme yoktur. Bu ara kat kışlık olarak kullanılmaktadır (Plan 5a-5b).

Bu konağın asıl orijinal kısmı ikinci katıdır. Girişten itibaren dönülerek biraz dar, biraz dik korkuluklu merdivenlerle ikinci kata çıkılır. Bu merdiven sanki konağın odak noktasıdır. İkinci kat, sofalı dört eyvanlı plan tipindedir. Sofanın tavanı çıtakârî ince bir ahşap işçiliği gösterir. Tavan göbeklidir (37. Resim).

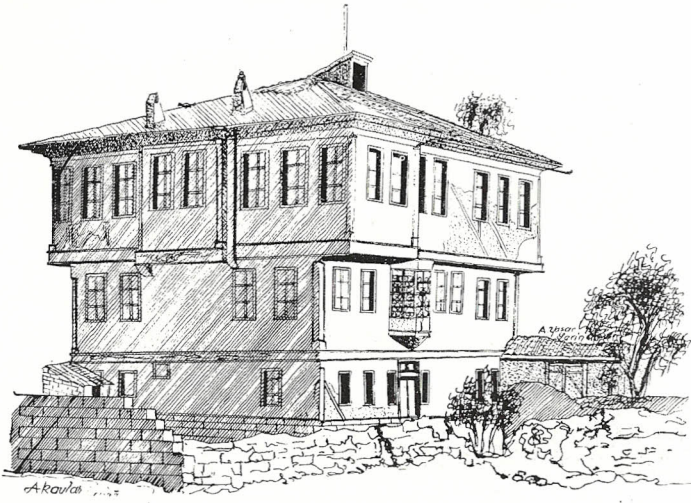
Merdiven çıkışının eyvanı seki haline getirilmiştir. Bir kaç basamakla çıkılır (38. Resim). Diğer eyvan diplerinde pencere önlerine gelecek şekilde mahat yerleştirilmiştir. Eyvanların yan duvarlarında alçıdan lâmbalık ve çiçeklikler vardır.

Sofadaki diğer önemli bir yenilik doğu duvarına bir niş şeklinde yerleştirilen çeşmedir. Çeşme nişinin içerisinde alçı kabartma lâmbalık ve çiçeklikler vardır (39. Resim - 5. Şekil).

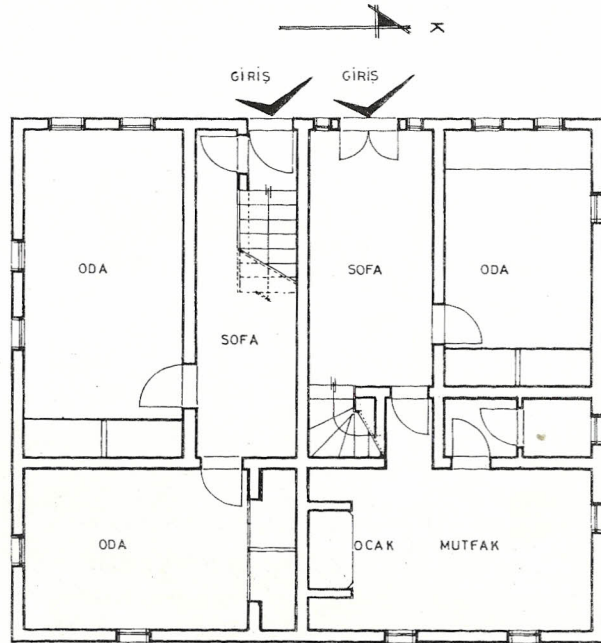
Odalar, yüklük dolap gibi Türk odasının temel unsurlarına sahiptir. Pencereler dikdörtgen ve ahşap sövelidir. Süsleme olarak da odaların sağır duvarlarında niş bulunur. Hepsinin içleri alçı çiçeklik ve lâmbalıklarla süslenmiştir. Mermer tablolar nişlerin içerisine yerleştirilerek altı, bir ters üçgen şeklinde aşağı doğru iner. Dolap ve oda kapıları aynalıdır. Aynaların içerisine süsleme olarak baklaya dilimleri konmuştur, işçiliği gösterişlidir. Oda tavanları düz ahşaptır. Bu kat haraptır. Ahşap saçak örtüsü ve oluklu tuğla kaplamalı çatısı yer yer bozulmuş, yerlerine saç kaplanmış. Bu konak Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce kamulaştırılmıştır.

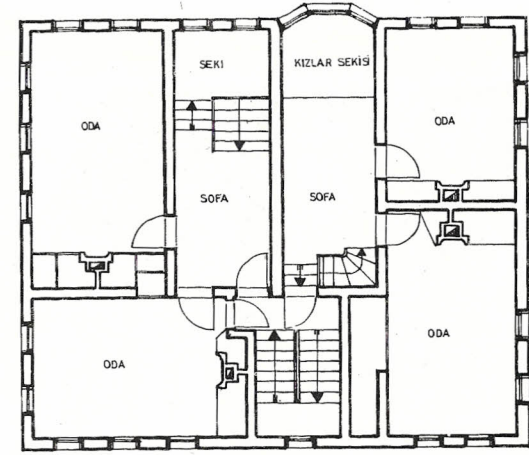
Resim 35 - Akaylar Konağı

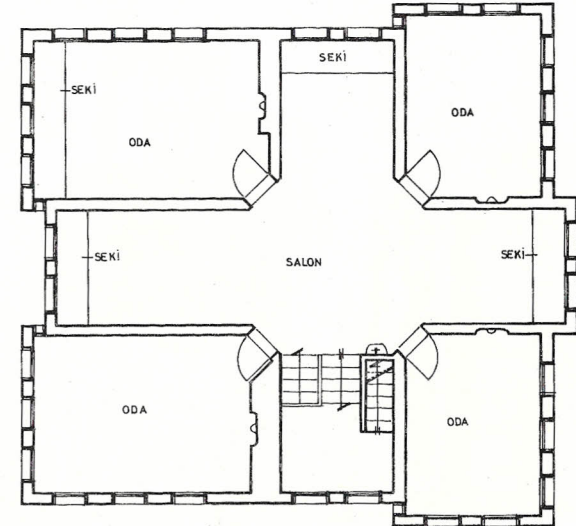
Çizim 4 - Akaylar Konağı

Plan 5 - Akaylar Konağı, zemin kat

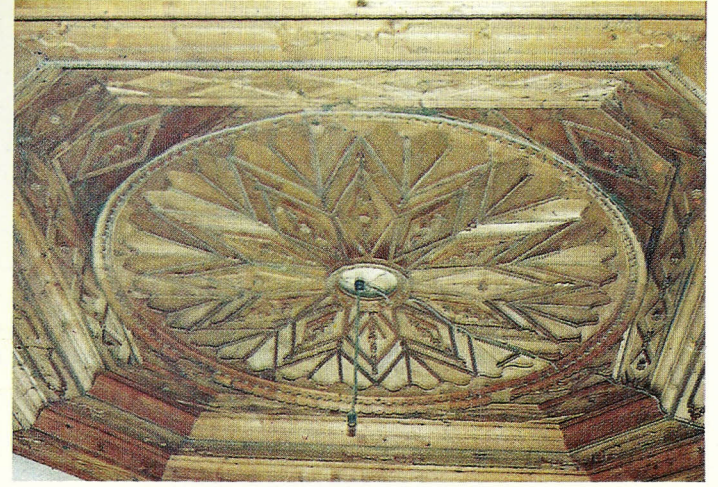
Plan 5-a Akaylar Konağı, birinci kat

Plan 5-b Akaylar Konağı, ikinci kat

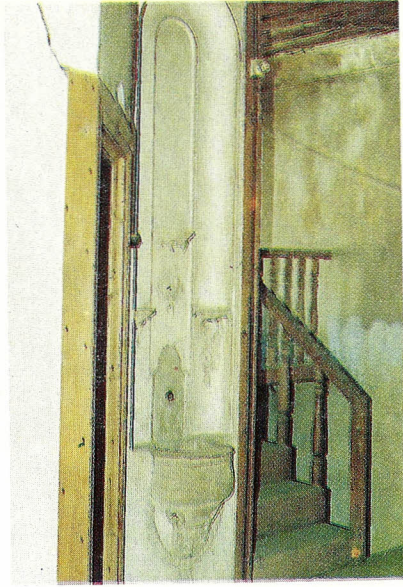
Resim 36 - Akaylar Konağı

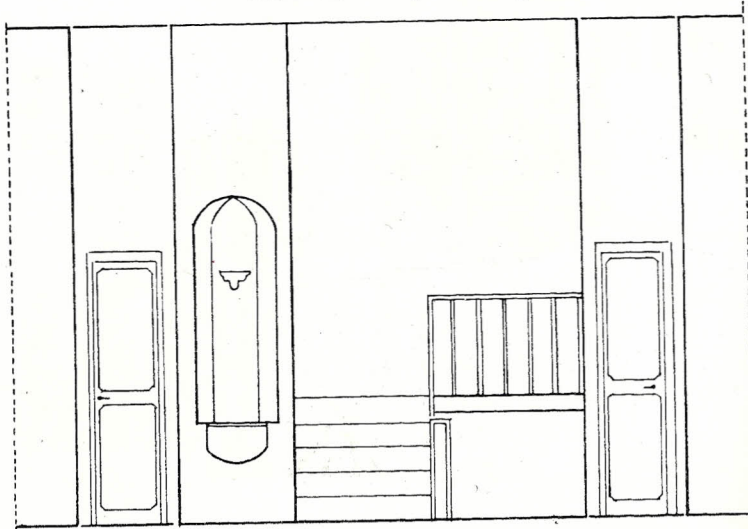
Resim 37 - Akaylar Konağı

Resim 38 - Akaylar Konağı

Resim 39 - Akaylar Konağı

Çizim 5 - Akaylar Konağı, salondan bir görünüş

II — SİVAS EVLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE TÜRK EV MİMARİSİ İÇİNDEKİ YERİ

1. SİVAS EVLERİNİN GELİŞİMİ :

Orta Anadolu'nun büyük kentlerinden birisi olan Sivas'ın eski devirlerden beri yerleşim alanı olduğu bilinmektedir.

Eski Sivas şehrinin yerleşiminde, ticari kuruluşlarla ikamet yerleri ayrılmıştır. Şehrin 1 km. doğusundan geçen Kızılırmak, ilkbahar aylarında ve fazla yağışlar sonunda taştığından, taşkınların tahribinden korunmak için şehir meyilli araziye, kuzeye ve batıya doğru kaymıştır. Mereküm Dağı eteklerinden Kızılırmak'a kadar hafif meyilli bir ova üzerine kurulmuş olan şehir, artık Kızılırmak'ın çıktığı yerlerden itibaren ağaçlandırılmış, suyu tarlalarda kullanılır olmuş, taşkınlar azalmış bunun doğal sonucu olarakta yerleşim alanları da Kızılırmak vadisine doğru genişlemiştir. Yine şehir içinden geçen iki ırmağın (Murdar-Mısmıl) kanal içine alınarak ıslahı ile yerleşim alanlarında ve imar planında büyük değişmeler görülmüştür. Eski ticari kuruluşların toplandığı merkezlerden şehir içine ve dışına doğru yayılmaya başlamıştır. XIII. yy. tarihi kentin en zengin dönemidir. Bazı tarihçilere göre bu yüzyıl ortalarında nüfusu 120.000'i bulmuştur.

Sivas'ın gelişimi hakkında önemli kaynaklardan birisi Evliya Çelebi Seyahatnamesidir. XVII. yy. Evliya Çelebi'nin⁽¹⁾ "Eşkâl-i Kale-i Sivas" başlığı altında verdiği bilgilere göre o sırada kısmen harap olan surların çevresi (105.000) adımdır (6-7 km.) Surlar içinde 4600, güzel suları olan ev bu-

(1) Evliya Çelebi Seyahatnamesi III C. 1st. S. 198

lunmaktadır. Mahalle sayısı 40'tır. Büyük mahallelerinden bazıları; Örtülü Pınar, Ağa Değirmeni (bugün Akdeğirmen), Kaleardı, Hacı Zahid (bugün Hacı saat), Kayseri Kapı'dır.

Evliya Çelebi'nin, Çelebi Sultan Mehmet zamanında yapıldığını söylediği üst kalede; ikiyüz ev, bir cami, depo ve sarnıçlar bulunmaktaydı. Paşa Hisarı denen kalenin etrafı hendekle çevrili, çevresi 1500 adımdır ve içinde üçyüz ev, bir camii, bir hamam, oniki dükkân vardı.

Evliya Çelebi şehrin camileri, medreseleri, hamamları, çarşı ve pazarı hakkında da bilgi verdikten sonra, bütün Sivas'ta sur içinde ve dışında 6060 ev bulunduğunu yazar. Demekki nüfusun 1/6'sı surlar dışındaki mahallelerde yaşamaktaydı. Daha sonraki seyyahların da belirttiği gibi kale içindeki evlerin bağırsız bahçesiz olduğu bilinmektedir. Çelebi'nin özellikle ev sayısı bakımından verdiklerine doğru olarak bakılabilir. Çünkü kendisi Sivas'ta bulunduğu sırada paşa tarafından "Sivas İmaretinin Tahriri" ile görevlendirilmiştir⁽²⁾.

Cuient XIX. yy. Sivas'ın nüfusunu 43.122 olarak göstermiştir⁽³⁾.

Sivas'ın, XVIII. ve XIX yy. da geliştiğini gösteren bir veri yoktur. Yalnız XIX. yy. ikinci yarısında yeni kurulan belediyenin etkisiyle o devrin bölgeselleşmiş eklektik stiliyle hükmüt binası, kışlalar, okullar, taşhan gibi yapılar inşa edilmiştir. Moltke'nin 1839 yılında gördüğü toprak damlı yapılarla dolu olan Sivas, XIX. yy. sonlarında ve asrımızın başında; ahşap, taş ve kiremit kaplı karakteristik haçvari ve köşk planlı evlerle dolmuştur. Bugün şehirde bölgesel yapı geleceğinin örnekleri olarak gördüğümüz sivil mimari eserleri bu son devrin ürünleridir⁽⁴⁾.

(2) Sivas Analitik Etütleri, İller Bankası s.29, 1966

(3) Cuient Turguie d'Asie, I.s.665, zikreden Gabriel Opcit s.134

(4) Sivas Analitik Etütleri, İller Bankası S. 196

2. PLAN TIPLERİ :

Sivas evlerinde planlamaya etki eden en önemli faktörlerden birisi, günlük yaşantıda görülen haremlik ve selamlık birimleri altında toplanan hacimlerdir. Bu birimler evin çekirdek planını oluşturur.

Haremlik, selamlıkla beraber aynı yapı içerisinde değilse avlu, iki birim arasında geçiş alanıdır. Çeşme ve hela da avludur. Avluda; sonbaharda kıymalık, erişte, salça gibi kış erzakının yapılması için büyük bir ocak bulunur. Her zaman kullanılmaz. Haremlik ve selamlık bir evin bütünüdür. İçerisinde yer alıyor ise selamlık kapısı ana caddeye, haremlik kapısı ara sokağa açılacak şekilde ev planlanır. Sivas evlerine özgü önemli bir kapı düzenlemesi vardır. Kapılarda bir tok ses çıkaran tokmak, bir de zelve veya halka dediğimiz ikinci bir aygıt bulunur. Kapının tokmağı çalındığında eve mutlaka yabancı birisi geldiği, zelve veya halka çalındığında eve teklifsizce girebilecek birisinin geldiği anlaşılır ve kapıdan gelen sese göre avlu veya evde bulunanlar alışılmış bir şekilde kendilerini düzenlerler (40. Resim - 6. Şekil).

Sivas evleri genellikle bodrum, zemin kat ve birinci kat olmak üzere planlanmıştır. Akaylar Konağı gibi iki katlı olanlar da vardır veya zemin katın üstünde çatı ile birlikte köşk kısmı bulunan evlerde görülür. Mütevellioğlu Mesrur Başara evi gibi bodrumu, bulgur ambarı, depo ve odunluk, kömürlük olarak kullanılır.

Zemin kat girişi taş döşemelidir. Kiler, büyük, küçük ocaklar bu kattadır. Bu kat kışın kullanılır. Oda sayısı azdır, az penceresidir, daha basıktır. Bütün bunların nedeni Sivas'ın soğuk iklimini ev içerisinde yumaşatabilmek içindir.

Odaların hepsinde yüklük, dolap, sedir, silahlık, lâmbalık bulunur. Yüklük yanlarına yerleştirilen birer dolapta yıkanma işlemi yapılır.

Birinci kat oturma mekânlarıdır. Evin caddeye veya so-kağa bakan kısımlarıdır. Çıkma-larla, odalar genişlemiştir. Bol pencere- li, dolayısıyla aydınlıktır. Baş oda bu kattadır. İşçi-lik itinalıdır. Odaların hepsinde çiçeklik nişi ve duvarlarda lâmbalıklar âdeta standart hale gelmiştir.

Türk evinde zemin kat genel hizmetlere ayrılmıştır. Av- luda iş evi yoksa bu hizmetleri bu kat karşılar. Sivas'ta bu kat çok kullanılır.

İncelediğimiz Sivas evlerindeki plan tipleri şunlardır.

a) İki yüz- lü iç sofa- lı plan tipi; ortadaki sofa- ya iki yan- dan açılan odalar, bu planın esasıdır. Oda sayısı değişiktir. Bu plana giren evleri Hasan Baş- eğmez evi ile Mütevellioğlu Mes- rur Bey'in evidir.

b) Üç tara- fı odalı dış sofa- lı tip; bir kenarı av- luya ba- kan sofa- nın diğ- er tarafları odalarla çevrilidir.

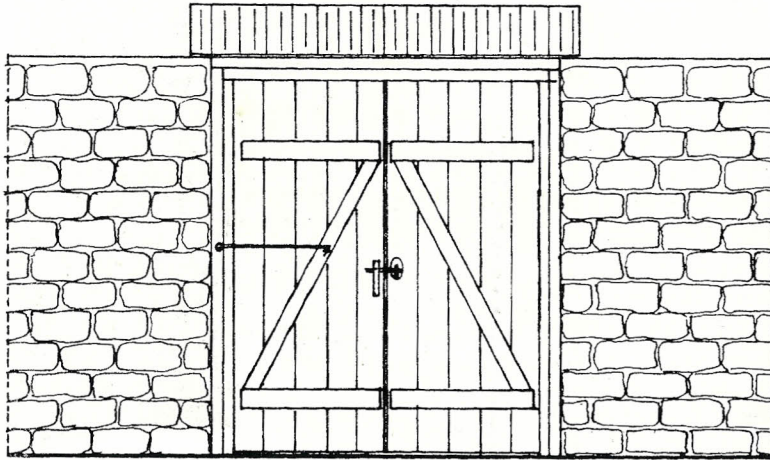
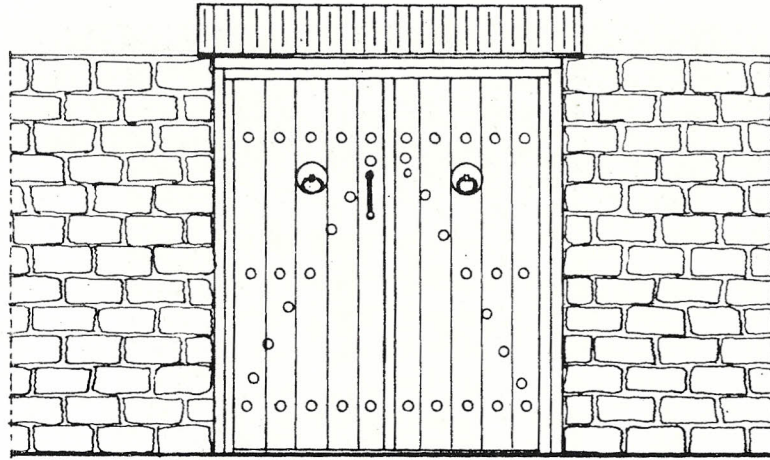
Bu plana Feridun Kangal Konağı ve Abdi Baş- ara'nın evleri girer.

Feridun Kangal'ın konağında av- luya açılan kısım bir ca- mekânla kapatılmıştır. Sivas evlerinin en yaygın örneğidir.

c) Dört eyvan- lı plan tipi; ortada sofa, dört eyvan kö-şelerinde geniş odalar bulunur. Akaylar Konağı ikinci katı, bu planı gösterir.

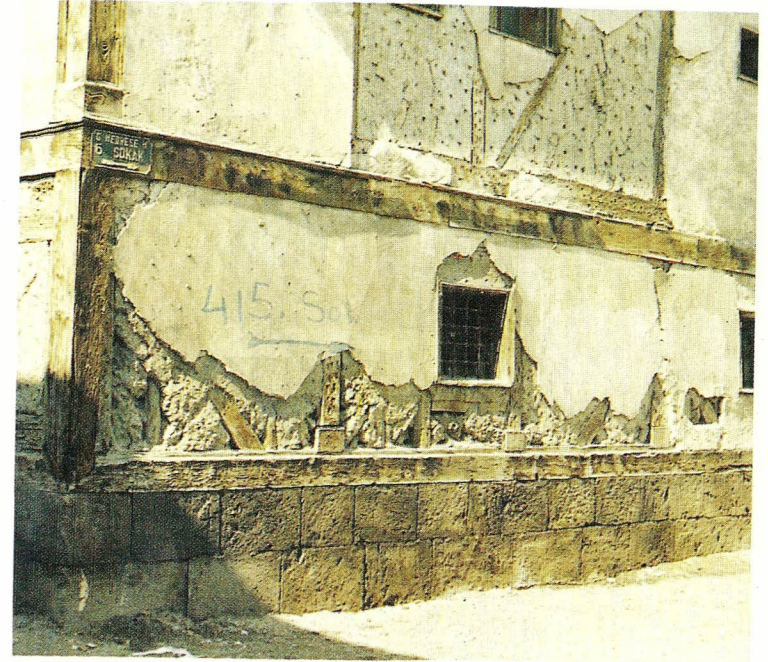
Resim 40 - Dış kapı yüzü, Tokmak ve Zelve

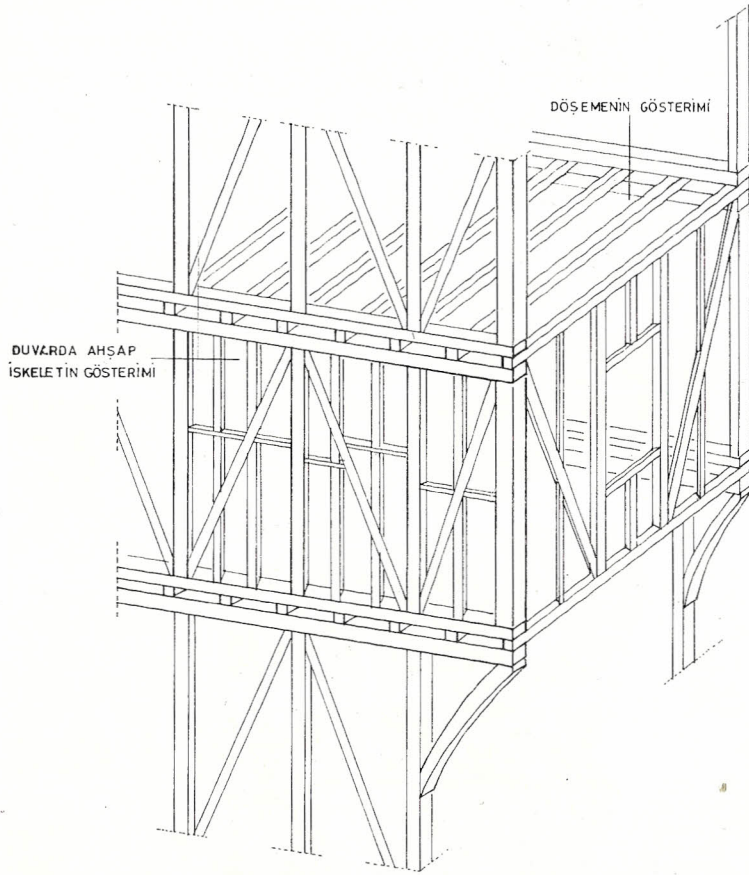
Çizim 6 - Avlu Giriş Kapısı

3. MALZEME VE TEKNİK :

Sivas evleri, taş temel üzerine kesme taş örgü üzeri, ahşap çatkının kurulması ve kerpiç dolgunun yapılmasından sonra iç ve dış yüzeyler samanlı çamurla sıvanıp, iç yüzeyler alçı, dış yüzeyler kıtıklı kireç sıva ile kapatılmıştır (41. Resim - 7. Şekil). Kat araları döşeme ve tavan ahşap kirişlerin üzeri, ahşap kaplamalıdır. Zemin kat, sal taşı döşemeli toprak sıkıştırılmalı ve ahşap kaplamalı olabilir. Bodrum ve zemin katlarda, bölgedeki malzeme (taş toprak) kolaylığından azami ölçüde faydalanılmıştır.

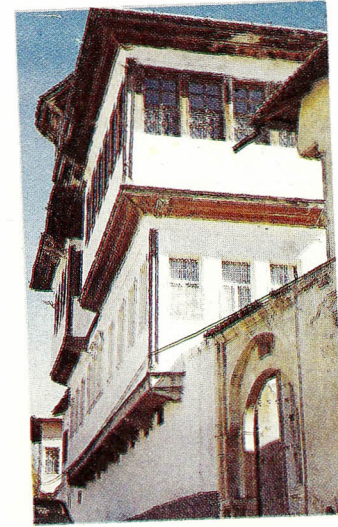
Resim 41 - Ahşap çatki kerpiç dolgu

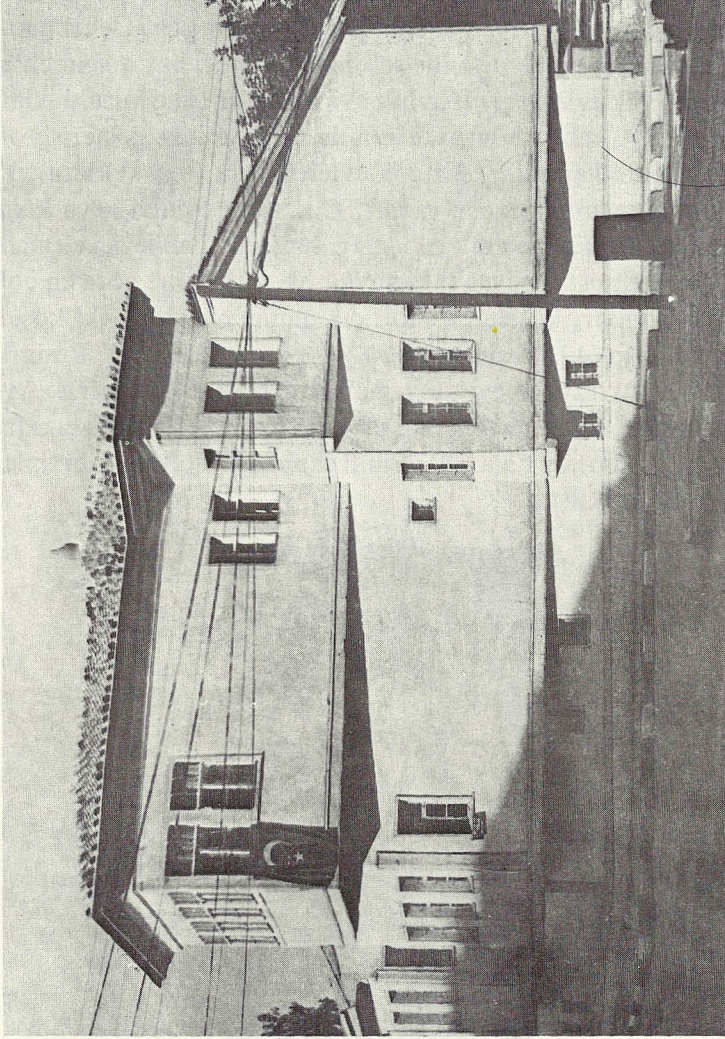
Çizim 7 - Sivas Evlerinin Ahşap İskelet Sistemi

4. CEPHE DÜZENLEMESİ :

Evler genellikle Sivas'ın sert ikliminin etkisini kırmak için cepheleri güneye yönelik olarak yapılmıştır. Geniş manzaraya ve aydınlık ev içine sahip olma isteği başta gelmektedir. Büyük evlerin geniş avlular ve bahçeler içine kuruldukları görülür. Cephe ile birlikte evin her cephesinin gösterişli olmasına dikkat edilir. Bir çok evlerde avlu ve şokaklara çıkmalarla taşmak arzusu vardır. Çıkmalar cumba veya köşk şeklindedir. Esas olarak çıkmalar, cephenin belirleyici elemanı haline gelmiştir. Sivas'taki yaygınlık derecesine göre en çok kullanılanlar, köşelerde birer çıkmanın yer aldığı iki köşeli çıkmalı tip (42. Resim), tek ve köşe çıkmalı tip (43. Resim), düz kat çıkıntılı tip ve gönyeli çıkmalı tiptir (44. Resim). Ayrıca cephe ortasında tek çıkmalı (45. Resim). Çokgen çıkmalı (46. Resim) ve yuvarlak dilimli cephe (47. Resim) gibi tipler de uygulanmıştır.

Resim 42 - İki taraflı çıkmalı tip

Resim 43 - Gönyeli çıkma tip

Resim 44 - Tek taraflı çıkmalı tip

Resim 45 - Cepheden çıkmalı tip

Resim 46 - Çokgen çıkmalı tip

Resim 47 - Yuvarlak dilimli çıkmalı tip

5. SAÇAK VE ÇATI BİÇİMİ :

Saçak biçimlenişinde yine ön cephe esas alınmıştır. Üç tip saçak görülür.

Çoğunlukla saçak altı, düz ahşap kaplamadır. Saçak genişliği fazla değildir. (Mesrur Başara Evi)

İkinci grupta; saçak altı içe eğimli olarak ahşapla kaplanmıştır. Saçak genişliği daha dardır. (Akaylar Konağı, Feridun Kangal Konağı)

Üçüncü grupta; saçak altları herhangi bir şeyle kapatılmayıp, düz bırakılmıştır. (Hasan Başeğmez Evi)

Bunların dışında özellikle cephelere güzellik veren, koyu gölgelikli enli saçakların da yapılmış olduğu görülür. (48. Resim. Abdi Başara Evi).

Altı kaplamasız ve iç bükey bağdadi saçak Sivas'ta çok azdır.

Çatılar iki tipte görülür. Beşik çatı, kırma çatı. Yaygın tür kırma çatıdır, genelde yayvandır. Çatılar oluklu alaturka kiremitle kaplıdır.

Resim 48 - Enli saçak

6. TEZYİNAT :

Süsleme; tavanlarda, oda kapılarında, yüklük ve dolap kapaklarında, duvarlarda, merdiven korkuluklarında, ocak davlumbazlarında görülür. Süsleme; ahşap, alçı ve kalemîşi ile yapılmıştır.

a) Ahşap

Yaygın malzeme olan ahşabın tavanlarda çıtakârî süsleme olarak kullanıldığı görülür.

1 — Çıtaların “S” şeklinde birleştirilerek küçük kareler halinde bütün tavana yayılması. Bu şekil Sivas evlerinde en yaygın süsleme tarzıdır (Abdi Başara Evi).

2 — Çıtaların tavan göbeğinde kenarlara doğru daralarak üçgenler meydana getirmesi ve içlerine baklava dilimleri serpiştirilmesi şeklinde görülür. (Feridun Kangal Konağı, Hasan Başegmez Evi ve Akaylar Konağı)

Sivas evlerinde bir evde bir kaç odada tavan süslemesi görülür.

Tavanların ortalarında birer yuvarlak göbek bulunur. Tavan göbeği ile tavan bir bütün halindedir. Çıtakârî ve oyma tekniği ile yapılan bu tavan göbekleri, ayrı ayrı hazırlanıp sonra tavana monte edilmiştir.

3 — Oda kapıları ve dolap kapakları süslemelidir. Aynalı olarak yapılan kanatlarda, aynaların yüzlerine oyma tekniği ile veya çıtalarla yapılan geometrik süsleme görülür.

b) Sıva Üzerine Kalemîşi

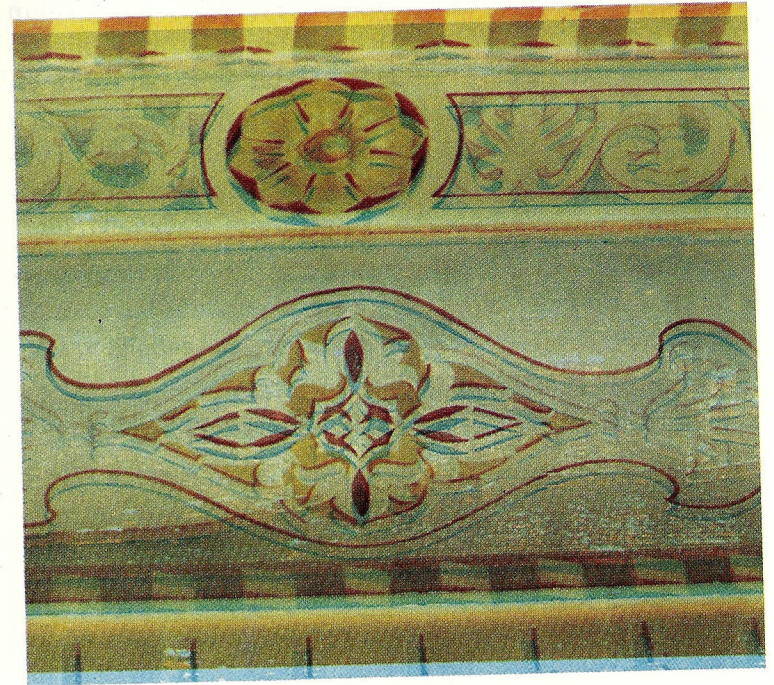
Sıva üzerine yapılmış kalemîşinin en güzel örneğini Feridun Kangal Konağı'nda görebiliriz. Altın yaldız tavan süslemesinin duvarla tavan arasındaki iç bükey kısmında

natürmort olarak işlenmiştir. Ayrıca yan duvarlarında da kalemîşi görülebilir (49. Resim).

Deniz ve şehir manzaralı evler çocukluğumuzda çok dikkatimizi çekerti ama bu evlerden kalan örnekler maalesef çok azalmıştır.

c) Alçı

Alçı malzemeli süsler Hasan Başegmez Evi'nin üst kat odalarının ocak davlumbazlarında, diğer evlerde niş içerisinde ve duvarlarındaki lâmbalıklarda kullanılmıştır.

Resim 49 - Kalemîşi

III — TARİHLENDİRME

Sivas evlerini tarihlendirirken fazla bir zorlukla karşılaşmadık.

Örnek aldığımız beş evin sahipleri bugün evlerin üçüncü kuşağıdır. Yani dedelerinin yaptırdığı bu evlerin tarihlerini yaklaşık olarak tahmin edebilmektedirler. Zaten Feridun Kangal Konağı'nın kitâbesi vardır. Abdi Başara Evi'nin kitâbesi olduğunu bu evi Sivas'ın bugün bir semti olan ama zamanında ormanlarla kaplı olan kabak yazısı semtinden getirdiği ağaçlarla yaptırdığını ve yapılış tarihinin 1870'li yıllara rastlaması gerektiğini, bugün emekli hakim olan ve yetmiş yaşının üstünde bulunan Abdi Başara söylemektedir.

Mütevellioğlu Mesrur Başara Evi ise Abdi Başara evi ile yaşıttır. Bu evler birbirlerinden aralarındaki bir sokakla ayrılmaktadır. Bu iki evin sahipleri arasında akrabalık vardır.

Akaylar Konağı yapılış tarihi ise sahiplerinden aldığımız bilgiye göre 1880'li yıllara rastlamaktadır.

Hasan Başeğmez Evi de bugün emekli memur Hasan Başeğmez'in ifadesine göre 1870-80 arasında yapılmıştır.

Diğer bir tarihlendirme de şudur.

Sivas'ın tarihi gelişimi içerisinde incelediğimizde, Moltke'nin 1939 yılında gördüğü Sivas, toprak damlı evlerle doludur ve nüfusu 43.000'dir.

Ancak XIX. yy. ikinci yarısından itibaren ahşabın ev mimarisine girdiğini görüyoruz. Çünkü bu bölgenin esas malzemesi topraktır.

Sivas'taki nüfus hareketi ancak 93 muhacirleri dediğimiz, Kars ve Kafkaslardan gelen göçmenlerin İç Anadolu'ya Sivas'a yerleşmeleriyle canlanmaya başlamıştır.

SONUÇ

Sivas evlerinin gelişimi XIX. yy. ikinci yarısından sonra başlamıştır. Bölgenin ana malzemesi olan toprak ve taş, ahşapla beraber kullanılır olmuştur.

Evler; bodrum, zemin kat ve birinci kat olarak yapılmıştır. Bazı evlerde köşk bulunur.

Bodrum, ambar ve depo olarak kullanılır.

Zemin kat ve birinci kat kullanılan katlardır. Zemin kat kışın, birinci kat yaz aylarında kullanıma daha elverişlidir.

Yaygın plan tipi, iki yüzlü iç sofalı ve üç tarafı odalı dış sofalı tiptir.

Cehpe düzenlemelerinde çıkma vardır. Çıkmalar nede-niyle birinci kat odaları geniş ve bol pencerelidir.

Evler genellikle güneye bakar.

Tezyinat olarak ahşap, alçı ve kalemışı görülür. Tavanlar çıtakâri tekniği ile yapılmıştır. İnce bir ustalık sergilenir.

Alçı süsleme her evde görülebilir. Kalemışı daha az yaygın bir süsleme tarzıdır.

Evlerin tarihlendirilmesi ev sahiplerinin ve Sivas tarihinin genel incelenmesi sırasında belirlenmiştir.

SİVAS'TAKİ ESKİ EVLERİN LİSTESİ⁽⁵⁾

Sivas Merkez Bahtiyar Bostan Pafta 39 Ada 150 Parsel 8 Bahtiyar Bostan Caddesi No: 18

Sivas Merkez Bahtiyar Bostan Pafta 40 Ada 147 Parsel 26 Höllüklük Caddesi No: 15

Sivas Merkez Sularbaşı Pafta 79 Ada 79 Parsel 106 Sularbaşı 5. Sokak No: 28

Sivas Merkez Sularbaşı Pafta 13 Ada 70 Parsel 63 Sularbaşı 10. Sokak No: 4

Sivas Merkez Sularbaşı Pafta 13 Ada 79 Parsel 88 Sularbaşı 10. Sokak No: 9

Sivas Merkez Sularbaşı Pafta 13 Ada 79 Parsel 129 Sularbaşı 10. Sokak No: 11

Sivas Merkez Sularbaşı Pafta 13 Ada 84 Parsel 2 Sularbaşı 22. Sokak No: 3

Sivas Merkez Çayyurt Pafta 145 Ada 119 Parsel 24 Çayyurt Mahallesi 7. Sokak No: 4

Sivas Merkez Çayyurt Pafta 145 Ada 119 Parsel 22 Çayyurt Mahallesi 7. Sokak No: 8

Sivas Merkez Çayyurt Pafta 145 Ada 119 Parsel 22 Akdeğirmen Mahallesi 22. Sokak No: 22-24

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 160 Ada 113 Parsel 26 Bezirci Mahallesi 4. Sokak No: 7

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 160 Ada 113 Parsel 28 Bezirci Mahallesi 4. Sokak No: 1-3

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 160 Ada 113 Parsel 1 Niksar Caddesi No: 28

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 160 Ada 113 Parsel 6 Akdeğirmen 5. Sokak No: 12

Sivas Merkez Yiğitler Pafta 41 Ada 175 Parsel 5 Sünnetçi Sokak No: 49

Sivas Merkez Yiğitler Pafta 141 Ada 175 Parsel 7 Sünnetçi Sokak No: 61

Sivas Merkez Eski Kale Pazar Pafta 11 Ada 230 Parsel 27 Eski Kale Pazar Sokak No: 19

Sivas Merkez Eski Kale Pazar Pafta 11 Ada 234 Parsel 4 Eski Kale Pazar Sokak No: 30

(5) Bu liste Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tesbit edilmiştir.

Sivas Merkez Eski Kale Pazar Pafta 11 Ada 234 Parsel 12 Eski Kale Pazar Sokak No: 26

Sivas Merkez Gökmedrese Pafta 20 Ada 285 Parsel 11 Uzunyon Caddesi No: 7

Sivas Merkez Aydoğan Mah. Pafta 62 Ada 438 Parsel 83 Aydoğan Mahallesi 2. Sokak No: 3

Sivas Merkez Örtülü Pınar Pafta 34 Ada 1264 Parsel 12 Örtülü Pınar Mahallesi 12. Sokak No: 8

Sivas Merkez Ulanak Pafta 17 Ada 243 Parsel 7 Osman Paşa Caddesi No: 2

Sivas Merkez Gökçebostan Pafta 168 Ada 740 Parsel 1 Höllüklük Caddesi 3. Sokak No: 42

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 159 Ada 121 Parsel 2 Akdeğirmen 2. Sokak No: 51

Sivas Merkez Bezirci Pafta 160 Ada 98 Parsel 12 Bezirci 2. Sokak No: 22

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 160 Ada 103 Parsel 1 Bezirci 2. Sokak No: 20

Sivas Merkez Bezirci Pafta 160 Ada 104 Parsel 6 Bezirci 6. Sokak No: 22

Sivas Merkez Gökçebostan Pafta 168 Ada 740 Parsel 2 3. Sokak No: 4

Sivas Merkez Gökçebostan Pafta 168 Ada 134 Parsel 1-2 3. Sokak No: 2

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 158 Ada 109 Parsel 12 25. Sokak No: 53-55

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 158 Ada 109 Parsel 13-14 25. Sokak No: 51

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 158 Ada 111 Parsel 5 25. Sokak No: 49-1

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 158 Ada 111 Parsel 39 25. Sokak No: 47

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 158 Ada 111 Parsel 8 25. Sokak No: 39

Sivas Merkez Sularbaşı Pafta 13 Ada 79 Parsel 91-93 5. Sokak No: 12

Sivas Merkez Bahçebostan Pafta 39 Ada 152 Parsel 3 5. Sokak No: 31

Sivas Merkez Bahçebostan Pafta 39 Ada 152 Parsel 4 5. Sokak No: 29

Sivas Merkez Bahçebostan Pafta 49 Ada 148 Parsel 50 5. Sokak No: 22

Sivas Merkez Bahçebostan Pafta 40 Ada 152 Parsel 7 5. Sokak No: 23

Sivas Merkez Bahçebostan Pafta 40 Ada 148 Parsel 49 5. Sokak No: 18

Sivas Merkez Yiğitler Pafta 41 Ada 175 Parsel 31 3. Sokak No: 33

Sivas Merkez Çarşıbaşı Pafta 15 Ada 215 Parsel 27 Nalbantlarbaşı No: 34

Sivas Merkez Ulanak Pafta 18 Ada 329 Parsel 1 2. Sokak No: 7

Sivas Merkez Üçlerbey Mah. Pafta 21 Ada 289 Parsel 8-11 Serçeli 3. Sokak No: 7

Sivas Merkez Kaleardı Pafta 22 Ada 314 Parsel 8 Uzunyon Sokak No: 1

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 160 Ada 98 Parsel 2 13. Sokak No: 2

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 37 Ada 106 Parsel 5 2. Sokak No: 33

Sivas Merkez Bahtiyarbostan Pafta 40 Ada 148 Parsel 7 Ali Baba Caddesi No: 52

Sivas Merkez Ali Baba Mah. Pafta 177 Ada 161 Parsel 35 Büyük Kazancılar Caddesi No: 62

Sivas Merkez Akdeğirmen Pafta 160 Ada 98 Parsel 13-14 2. Sokak No: 24-26

Sivas Merkez Kale Ardı Pafta 24 Ada 313 Parsel 2 Sosyal Sigortalar Karşısı

SONSÖZ

Sivas'ın eski ve köklü ailelerinin konaklarından çoğu yanmış, yıkılmış yok olmuştur. Bu yok olmanın nedenleri yeni imar planlarına göre şehirlerin düzenlenmesi, arsa spekülasyonu, kat karşılığı evlerin satılışı, çürük malzemenin iyi para etmesi, ailelerin göçü ve ataerkil aile yapısının bozulmasıyla ailelerin parçalanmasıdır.

Şehir içinde bugün mutlaka sahiplenilmesi gereken konaklar vardır. Bu konaklar her türlü estetik ve pitoresk özelliklerinden dolayı korunmalıdır.

Bugün tarihi çevrenin verileriyle karşılaştırılınca gittikçe estetik değerlerden uzaklaşan şehrin değer yoksulluğunu görmemek mümkün değildir. Gelecek nesilleri korku verecek bir çevre çirkinliğinden kurtarmak ve dünle bugünü birleştirmek için estetik ve tarihi değerlerimizden birisi olan evlerimizi yaşatmak zorundayız.

Yukarıda sıraladığımız gerekçeleri ve gerçekleri gözönüne alarak bunun kolay bir iş olmadığını biliyoruz. O halde çözüm ne olacaktır.

Amasya, Tokat ve Yozgat'ta örnekleri görüldüğü gibi eski evlerimizi yaygınlaştırarak kamulaştırmalı ve bunun için sadece Kültür Bakanlığı'nı beklememeli, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nü, Üniversiteleri ve bazı Kamu Kuruluşlarını teşvik etmelidir. Bu konuda bir kaç yıl daha beklemek bu işin sonu olacaktır. Böylece bir büyük tarihi mirasımız da sadece anılarda ve kitaplarda kalacaktır.

RESİM LİSTESİ

- 1- 10. Hasan Başeğmez Evi
- 11 -18. Abdi Başara Evi
- 19 -22. Mütevellioğlu Mesrurun Evi
- 23 -34. Feridun Kangal Konağı
- 35 -39. Akaylar Konağı
- 40- Dış kapı yüzü, Tokmak ve Zelve
- 41- Ahşap çatı kerpiç dolgu
- 42- İki taraflı çıkmalı tip
- 43- Tek taraflı çıkmalı tip
- 44- Gönyeli çıkma tipi
- 45- Cepheden çıkmalı tip
- 46- Çokgen çıkmalı tip
- 47- Yuvarlak dilimli çıkmalı tip
- 48- En saçak
- 49- Kalemşi

PLAN LİSTESİ

- 1- Hasan Başeğmez Evi, zemin kat
1. a- Hasan Başeğmez Evi, birinci kat
- 2 - Abdi Başara Evi, birinci kat.
- 3- Mütevellioğlu Mesrur Evi, zemin kat
- 3 - a- Mütevellioğlu Mesrur Evi, köşkü
- 4- Feridun Kangal Konağı, zemin kat
- 4- a- Feridun Kangal Konağı, birinci kat
- 5- Akaylar Konağı, zemin kat
- 5 - a- Akaylar Konağı, birinci kat
- 5 - b- Akaylar Konağı, ikinci kat

ÇİZİM LİSTESİ

- 1 — Abdi Başara Evi
- 2 — Mütevellioğlu Mesrur Evi
- 3 — Feridun Kangal Konağı
- 4 — Akaylar Konağı, salondan bir görünüş
- 5 — Avlu Giriş Kapısı
- 6 — Sivas Evlerinin Ahşap İskelet Sistemi

BİBLİYOGRAFYA

- Aksoy, Erdem, “Orta Mekan : Türk Sivil Mimarisinde Temel Kuruluş Prensipleri” *Mimarlık ve Sanat*, 7-8 sayı, İstanbul 1963.
- Aktürge, Sevgi, 19. yy. Sonunda Anadolu Kenti Mekânsal Yapı Çözüm-
lenmesi, Ankara 1981
- Arel, Ayda, *Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihî Sorunlar*, İzmir 1982
- Arseven, Celâl Esat, *Türk Sanatı Tarihi*, 158 sayfa, İstanbul 1970
- Berk, Celile, *Konya Evleri*, İstanbul 1951
- Binan, Muhittin, *Türk Saçak ve Kornişleri*, İst. 1952
- Çal, Halit, Tokat Evleri *Kül. ve Turizm Bak. Yay. S. 894* Ankara 1988
- Darkot, Besim, Sivas (*İslâm Ansiklopedisi*, cüz 107) İstanbul 1965
- Eldem, S. Hakkı, *Türk Evi Plan Tipleri*, İstanbul 1968
- Evliya Çelebi, *Seyahatname* (Ç.Z. Danışman) II. Cilt İstanbul 1969-71
- Karpuz, Haşim, *Türk İslâm Mimarisinde Erzurum Evleri*, Ankara 1984.
- Kuban, Doğan, Türkiye’de Malzeme Koşullarına bağlı Geleneksel Konut
Mimarisi Üzerine Bazı Gözlemler, *Mimarlık* 4/36 sayı, İstanbul 1966
- Küçükerman, Önder, *Kendi Mekâmın Arayışı içinde Türk Evi*, İstanbul
1985
- Öz, Tahsin, *Tavanlarımız, Güzel Sanatlar* 5. sayı, Ankara 1944
- Sivas Analitik Etüdları, *İller Bankası*, Ankara 1966
- Tayla, Hüsrev, *Türk Evi, Sanat* 3. yıl, İstanbul 1977

03.06.Y. Nr. 02301 1403